

**SCHADUW
OORLOG**

VOOR YANA,
*die precies op het
juiste moment verscheen*

RONEN BERGMAN

SCHADUW OORLOG

ISRAËL EN HET GEHEIME
LIQUIDATIEPROGRAMMA
VAN DE MOSSAD

NIEUW AMSTERDAM

© 2018 Ronen Bergman
Oorspronkelijke titel *Rise and Kill First*
Oorspronkelijke uitgever Random House
© 2018 Nederlandse vertaling Irene Paridaans,
Joost Pollmann, Jan Willem Reitsma /
Nieuw Amsterdam
Alle rechten voorbehouden
Tekstredactie Marianne Tieleman
Register Ewout van der Hoog
Omslag Paul Pollmann
(naar het oorspronkelijke
ontwerp van Debbie Glasserman)
Auteursfoto Dana Kopel
NUR 686
ISBN 978 90 468 2379 8
www.nieuwamsterdam.nl

INHOUD

Over de bronnen	9
Voorwoord	13
1 IN BLOED EN VUUR	21
2 EEN GEHEIME WERELD IS GEBOREN	38
3 HET BUREAU DAT ONTMOETINGEN MET GOD REGELT	55
4 HET HELE OPPERBEVEL, IN ÉÉN KLAP	68
5 'ALSOF DE HEMEL OP ONS HOOFD VALT'	76
6 EEN SERIE RAMPEN	99
7 'DE GEWAPENDE STRIJD IS DE ENIGE MANIER OM PALESTINA TE BEVRIJDEN'	117
8 MEIR DAGAN EN ZIJN EXPERTISE	132
9 DE PLO GAAT INTERNATIONAAL	146
10 'IK HEB GEEN ENKEL PROBLEEM MET AL DIE MENSEN DIE IK HEB VERMOORD'	163
11 'VERKEERDE IDENTIFICATIE VAN EEN DOELWIT IS GEEN MISLUKKING, HET IS EEN FOUT'	183
12 HOOGMOED	194
13 DODELIJKE TANDPASTA	215
14 EEN MEUTE WILDE HONDEN	231
15 'ABU NIDAL, ABU SHMIDAL'	252
16 ZWARTE VLAG	264
17 DE COUP VAN SHIN BET	277
18 EN TOEN KWAM DE ONTLADING	295

19	INTIFADA	320
20	NEBUKADNEZAR	337
21	EEN GROENE STORM STEEKT OP	354
22	HET TIJDPERK VAN DE DRONE	371
23	DE WRAAK VAN MUGHNIYEH	385
24	'GEWOON EEN SCHAKELAAR, AAN EN UIT'	395
25	'BRENG ONS HET HOOFD VAN AYYASH'	408
26	'ZO SLUW ALS EEN SLANG, ZO NAÏEF ALS EEN KLEIN KIND'	427
27	EEN DIEPTEPUNT	448
28	TOTALE OORLOG	464
29	'MEER ZELFMOORDTERRORISTEN DAN BOMVESTEN'	478
30	'HET DOELWIT IS GEËLIMINEERD, MAAR DE OPERATIE IS MISLUKT'	495
31	DE OPSTAND IN UNIT 8200	507
32	ANEMONEN PLUKKEN	518
33	HET RADICALE FRONT	542
34	HET DODEN VAN MAURICE	562
35	INDRUKWEKKEND TACTISCH SUCCES, RAMPZALIGE STRATEGISCHE MISSER	583
	Dankwoord	605
	Noten	609
	Bibliografie	719
	Register	737

*Als iemand komt om je te vermoorden,
sta op en dood hem eerst.*

BABYLONISCHE TALMOED, TRACTAAT SANHEDRIN, 72A

OVER DE BRONNEN

De Israëlische inlichtingenwereld bewaakt haar geheimen angstvallig. Haar bijna volledige ondoorzichtigheid wordt beschermd door een complexe reeks wetten en protocollen, strikte militaire censuur, en de intimidatie, ondervraging en vervolging van journalisten en hun bronnen, alsmede door een natuurlijke solidariteit en loyaliteit onder het personeel van de spionagediensten.

Alle kijkjes in de keuken zijn tot nu toe hooguit slechts fragmentarisch geweest. Hoe kun je dan, zo zou je je met recht kunnen afvragen, een boek schrijven over een van de meest gesloten organisaties ter wereld?

Pogingen de top van het Israëlische leger zo ver te krijgen dat zij haar medewerking aan de research voor dit project zou verlenen liepen op niets uit.¹ Verzoeken aan de veiligheidsdiensten om te voldoen aan de wet en historische documenten over te dragen aan het Staatsarchief en toestemming te geven voor de publicatie van materiaal van vijftig jaar of ouder, stuitten op een muur van zwijgen. Een petitie, gericht aan het Hooggerechtshof, voor een bevel zich aan de wet te onderwerpen werd met medeweten van het Hof jarenlang getraineed, en liep uit op slechts een aanpassing van de wet zelf: de geheimhouding werd opgerekt van vijftig naar zeventig jaar, langer dan het land zelf op dat moment bestond.²

De legertop zat niet alleen maar met de armen over elkaar. Al in 2010, nog voordat het contract voor dit boek getekend was, werd er een bijeenkomst belegd van de Caesareadivisie, de operationele eenheid van de Mossad, waarop besproken werd hoe mijn onderzoek het meest effectief ontworicht kon worden. Alle voormalige Mossadmedewerkers ontvingen een brief waarin ze werden gewaarschuwd geen interviews te geven, en bepaal-

de ex-werknemers, degenen van wie men de meeste problemen verwachtte, werden ook persoonlijk onder handen genomen. Later, in 2011, vroeg de stafchef van het Israëlische leger, luitenant-generaal Gabi Ashkenazi, de Shin Bet agressieve stappen te ondernemen tegen de auteur, met als argument dat ik ‘bezwarende spionage’ had bedreven, en dat ik geheime documenten in mijn bezit had en gebruikmaakte van ‘geheim materiaal om mij [Ashkenazi] persoonlijk in diskrediet te brengen’. Sinds dat moment zijn er door meerdere instanties meerdere acties ondernomen om de publicatie van dit boek te verhinderen, of in elk geval grote delen ervan.³

De militaire censuur eist van de Israëlische media dat ze de woorden ‘volgens een buitenlandse publicatie’ toevoegt aan haar verslaglegging over geheime operaties die toegeschreven worden aan de Israëlische veiligheidsdienst, met name gerichte liquidaties. Dit om duidelijk te maken dat de publicatie geen erkenning betekent van Israëls officiële verantwoordelijkheid. Zo bezien dient dit boek dus gelezen te worden als een ‘buitenlandse publicatie’, en wordt de inhoud ervan op geen enkele manier door Israël bevestigd.

Niet een van de duizend interviews waarop dit boek is gebaseerd – met bronnen variërend van politieke leiders en hoofden van de geheime diensten tot de uitvoerende agenten zelf – is goedgekeurd door de Israëlische defensietop.⁴ De meeste bronnen zijn identificeerbaar door middel van hun naam. Anderen vreesden begrijpelijk voor hun herkenbaarheid en worden om die reden aangeduid met hun initialen of hun bijnaam, in aanvulling op de details over hen die ik kon prijsgeven zonder hun identiteit te onthullen.

Ik heb ook gebruikgemaakt van duizenden documenten die mij door mijn bronnen ter hand werden gesteld. Naar al die documenten wordt in dit boek voor het eerst verwezen. Mijn bronnen hebben nooit toestemming gekregen die documenten van hun werkplek te ontvreemden en ze hebben al helemaal geen toestemming gekregen deze aan mij door te geven. Dit boek is dus allesbehalve een geautoriseerde geschiedschrijving van de veiligheidsdiensten van Israël.

En dus, waarom hebben deze bronnen met mij gesproken en mij voorzien van al die documenten? Elk van hen had daarvoor zijn eigen motieven, en soms was het verhaal achter de gebeurtenissen bijna net zo interessant als de inhoud van het interview zelf. Het was duidelijk dat sommige politici en medewerkers van de inlichtingendiensten – twee beroepen waarin je zeer bedreven moet zijn in manipulatie en bedrog – mij probeerden te gebruiken om hun favoriete versie van de gebeurtenissen weer te geven, of de geschiedenis zo te beschrijven als hun het beste uitkwam. Ik heb gepro-

beerd dergelijke pogingen te verijdelen door ze met zo veel mogelijk geschreven en orale bronnen te vergelijken.

Maar ik kreeg de indruk dat er vaak nog een andere motivatie achter zat, die veel te maken had met een specifiek Israëlische tegenstelling: aan de ene kant wordt bijna alles wat er in het land gebeurt dat te maken heeft met spionage geclassificeerd als ‘topgeheim.’ Aan de andere kant wil iedereen praten over wat hij of zij heeft gedaan. Daden waar mensen in andere landen zich voor zouden schamen zijn voor veel Israëli’s juist een bron van trots, omdat ze collectief gewaardeerd worden als bijdragen aan de nationale veiligheid. Ze zijn nodig om de levens van hun landgenoten te redden, zo niet het hele bestaan van de bedreigde staat.

Na een poosje slaagde de Mossad er in mijn toegang tot een aantal bronnen te blokkeren – in de meeste gevallen pas nadat ze met me hadden gesproken. Velen van hen zijn inmiddels overleden, de meesten zijn een natuurlijke dood gestorven. Zodoende zijn de verklaringen die ik uit de eerste hand van deze mannen en vrouwen heb opgetekend – mannen en vrouwen die getuige zijn geweest van of hebben deelgenomen aan belangrijke historische gebeurtenissen – in feite de enige die buiten de kluizen met de geheime archieven van het leger bestaan.

Trouwens, het zijn sowieso de enige verklaringen die er bestaan.

V O O R W O O R D

Meir Dagan, hoofd van de Israëlische Mossad, legendarisch spion en moordenaar, kwam leunend op zijn stok de ruimte binnen. Hij gebruikte die stok sinds hij gewond was geraakt door een landmijn van Palestijnse terroristen tegen wie hij in de jaren zeventig als lid van een van de speciale eenheden in de Gazastrook had gevochten. Dagan, die wel gevoel had voor de macht van mythes en symbolen, ontkende dan ook nooit de geruchten dat er een mes in die stok verborgen zat dat hij met een druk op de knop kon bedienen.

Dagan was klein en zo donker van huid dat mensen altijd verbaasd waren als ze hoorden dat hij van Poolse afkomst was, en hij had een buik die er wezen mocht. Voor de gelegenheid droeg hij een eenvoudig overhemd met open boord, een dunne zwarte broek en zwarte schoenen; het leek alsof hij nauwelijks aandacht had besteed aan zijn verschijning. Hij straalde iets uit dat een optelsom was van een flinke dosis zelfvertrouwen en een rustig, van tijd tot tijd dreigend charisma.

De vergaderzaal die Dagan op de middag van 8 januari 2011 binnenliep bevond zich in de Mossad Academie, ten noorden van Tel Aviv. Voor het eerst in de geschiedenis zou het hoofd van de geheime dienst journalisten te woord staan in een van Israël's best bewaakte en meest geheime instituten.

Dagan hield niet van de media.¹ 'Ik ben tot de conclusie gekomen dat het een onverzadigbaar monster is,' zou hij later tegen me zeggen, 'dus ik zie geen enkele reden om een relatie met hen aan te gaan.' Niettemin had ik, en met mij een aantal andere correspondenten, drie dagen voor onze ontmoeting een vertrouwelijke uitnodiging gekregen. Ik was verbaasd. Tien jaar lang had ik harde kritiek op de Mossad geleverd, en op Dagan in het bijzonder, en hem erg boos gemaakt.²

De Mossad stelde alles in het werk om de hele zaak een aura van geheimzinnigheid te geven. We moesten ons verzamelen op de parkeerplaats van Cinema City, een bioscoop niet ver van het hoofdkwartier van de Mossad, en we mochten niets meenemen uit onze auto behalve een notitieblok en schrijfbenodigdheden. 'Jullie zullen zorgvuldig gefouilleerd worden en we willen vervelende situaties graag voor zijn,' zei onze begeleider. Van daaruit werden we in een bus met donkergetinte ramen naar het hoofdkwartier van de Mossad gereden. We passeerden een aantal elektrische hekken en overal hingen elektronische tekstborden waarop bezoekers konden lezen wat er op het terrein was toegestaan en wat niet. Daarna moesten we door een metaaldetector om er zeker van te zijn dat we geen opnameapparatuur bij ons hadden. We liepen de vergaderzaal binnen en een paar minuten later kwam Dagan binnen; hij maakte een rondje en schudde ons de hand. Toen hij bij mij was aangekomen pakte hij mijn hand, hield deze even vast en zei glimlachend: 'Wat een schurk ben jij, zeg.'

Toen ging hij zitten. Hij werd geflankeerd door de woordvoerder van premier Benjamin Netanyahu en het hoofd van de militaire censuur, een vrouwelijke brigadegeneraal. (De Mossad valt direct onder de premier en de verslaggeving van al haar activiteiten wordt, overeenkomstig de nationale wetgeving, gecensureerd.) Beide officials gingen ervan uit dat Dagan deze bijeenkomst alleen had belegd om formeel afscheid te nemen van de mensen met wie hij in zijn ambtsperiode te maken had gehad, en dat hij niets substantieels zou vertellen.

Daar vergisten ze zich in. De verbazing stond op het gezicht van de presidentiële woordvoerder te lezen; hoe langer Dagan sprak, hoe groter zijn ogen werden.

'Er zitten ook voordelen aan het hebben van een rugblessure,' zei Dagan ter introductie. 'Je krijgt zwart op wit van een dokter dat je in elk geval een ruggengraat hebt.' Al snel realiseerden wij ons dat dit niet zomaar een grap was, want Dagan vervolgde met een felle aanval op de premier van Israël. Benjamin Netanyahu, zo beweerde Dagan, gedroeg zich onverantwoordelijk en voerde het land, om egocentrische redenen, naar de ondergang. 'Dat iemand wordt gekozen wil nog niet zeggen dat hij ook slim is,' was een van zijn schimpscheuten.

Dat was de laatste dag van de termijn van Dagan als directeur van de Mossad.

Netanyahu had hem de deur gewezen en Dagan, wiens jongensdroom het was geweest om Israëls beroemdste spion te zijn, was niet van plan dat over

zijn kant te laten gaan. De acute vertrouwenscrisis tussen de beide mannen was opgevlamd rond twee onderwerpen en beide onderwerpen waren nauw verbonden met Meir Dagan's favoriete wapen: moord.

Acht jaar daarvoor had Ariel Sharon Dagan aangesteld bij de Mossad en hem tot taak gegeven de Iraanse nucleaire bewapening te ontmantelen die volgens beide mannen een existentiële bedreiging vormde voor het bestaan van Israël. Om deze taak te vervullen zette Dagan meerdere strategieën in. De moeilijkste, maar volgens Dagan ook de meest effectieve, was het in kaart brengen van de belangrijkste nucleaire wetenschappers van Iran, ze te lokaliseren en vervolgens uit te schakelen. De Mossad had vijftien van dergelijke doelwitten in het vizier, waarvan ze er zes hadden geëlimineerd, voornamelijk als deze 's morgens op weg waren naar hun werk, door middel van een bom met een korte ontstekingstijd die door een motorrijder aan hun auto werd bevestigd. Bovendien werd een generaal van de Iraanse Islamitische Revolutionaire Garde, die over de kernwapens ging, samen met zeventien van zijn medewerkers opgeblazen in zijn hoofdkwartier.

Deze operaties en veel andere die de Mossad uitvoerde, sommige in samenwerking met de Verenigde Staten, waren allemaal een succes, maar Netanyahu en zijn minister van Defensie, Ehud Barak, kregen het gevoel dat ze niet meer zo veel effect sorteerden. Zij vonden dat geheime operaties niet langer de Iraanse kernbewapening effectief konden vertragen, en dat alleen een zwaar luchtbombardement op de Iraanse nucleaire faciliteiten het vervaardigen van dergelijke wapens succesvol kon tegenhouden.

Dagan was het hier absoluut niet mee eens. Het plan druiste in tegen alles waar hij in geloofde: openlijke oorlogsvoering mocht alleen maar ingezet worden als laatste redmiddel, als ze 'het mes op de keel hadden staan', in situaties waarin er echt geen alternatief meer voorhanden was. Al het andere kon en moest getackeld worden met geheime operaties.

'Moorden,' zo zei hij, 'hebben zowel effect op het moreel, als een praktische consequentie. Ik denk niet dat er veel mensen waren die Napoleon hadden kunnen vervangen, of een president als Roosevelt of een premier als Churchill. Het persoonlijke aspect speelt hierbij een belangrijke rol. Natuurlijk kan iedereen vervangen worden, maar of je vervangen wordt door iemand met ballen of door een of andere slappeling maakt een groot verschil.'

Verder was moord als strategie volgens Dagan 'ethisch veel acceptabeler' dan een totale oorlog. Het uitschakelen van een paar sleutelfiguren kan voldoende zijn om die tweede optie overbodig te maken en de levens te redden van ontelbare soldaten en burgers aan beide zijden. Een grootschalige aan-

val op Iran zou leiden tot een grootschalig conflict in het hele Midden-Oosten, en zelfs dan zou het waarschijnlijk niet genoeg schade toebrengen aan de Iraanse nucleaire installaties.

Tot slot zou een Israëlische oorlog met Iran volgens Dagan een aanfluiting zijn van zijn hele carrière. In de geschiedenisboekjes zou komen te staan dat hij de taak die Sharon hem had opgedragen niet had vervuld: een einde maken aan de nucleaire bewapening van Iran met geheime middelen, zonder toevlucht te nemen tot een openlijke aanval.

Dagans verzet, en de vergelijkbaar zware druk die er werd uitgeoefend door de top van de militaire en inlichtingendiensten, dwongen keer op keer uitstel af van de aanval op Iran. Dagan bracht zelfs Leon Panetta, directeur van de CIA, op de hoogte van het Israëlische plan (de premier claimde later dat Dagan dit had gedaan zonder zijn toestemming), en al snel waarschuwde ook president Obama Netanyahu om niet aan te vallen.

De spanning tussen beide mannen liep nog hoger op in 2010, het zeventiende jaar van Dagans ambtstermijn.³ Dagan had een team van 27 Mossad-agenten naar Dubai gestuurd om een vooraanstaand leider van de Palestijnse terreurgroep Hamas te doden. De klus werd geklaard: de moordenaars gaven hem een dodelijke injectie in zijn hotelkamer en ontvluchtten het land nog voordat het lichaam werd gevonden. Maar kort na hun vertrek keek de hele wereld, dankzij een serie stomme fouten die ze hadden gemaakt – vergeten dat in Dubai overal bewakingscamera's hangen, dezelfde vervalste paspoorten gebruiken die ze eerder hadden gebruikt om Dubai binnen te komen om hun doelwit te kunnen volgen en telefoons te gebruiken die zonder problemen door de lokale politie konden worden afgetapt – naar videobeelden van hun gezichten en naar een volledig overzicht van al hun activiteiten. De ontdekking dat dit het werk was van de Mossad veroorzaakte ernstige operationele schade en bracht de staat Israël in verlegenheid, omdat ze voor de zoveelste keer betrappt werd op het gebruiken van valse paspoorten van bevriende westerse landen voor haar agenten. 'Jij zei dat dit makkelijk en simpel zou zijn en dat het risico dat er iets fout zou lopen zo goed als nul was,' fulmineerde Netanyahu tegen Dagan, en hij gaf het bevel om een groot deel van de geplande moorden en andere operaties tot nader order uit te stellen.

De confrontaties tussen Dagan en Netanyahu werden steeds heftiger totdat Netanyahu (in zijn versie van het verhaal) besloot Dagans ambtstermijn niet meer te verlengen, of (in Dagans versie) tot Dagan 'er domweg meer dan genoeg van had en besloot op te stappen'. Op die bijeenkomst in de Mossadacademie en later, tijdens een aantal interviews voor dit boek,

huldigde Dagan nog altijd de rotsvaste overtuiging dat de Mossad onder zijn leiderschap in staat zou zijn geweest door middel van moorden en andere speldenprikacties de nucleaire bewapening van Iran tegen te houden, bijvoorbeeld door samen te werken met de Verenigde Staten, zodat Iran geen belangrijke onderdelen voor het nucleaire project meer kon bestellen die ze zelf niet kon maken. ‘Als het ons lukt te voorkomen dat Iran bepaalde onderdelen in huis kan halen zouden we hun project ernstig belemmeren. In een auto zitten ongeveer 25.000 onderdelen. Stel je voor dat er honderd daarvan ontbreken, dan zou het lastig worden dat ding aan de praat te krijgen.’

‘Aan de andere kant,’ voegde Dagan daar glimlachend aan toe, en daarmee keerde hij weer terug naar zijn favoriete modus operandi, ‘is het soms gewoon het makkelijkst om de chauffeur te doden, en klaar is Kees.’

Van alle middelen die democratische landen gebruiken om hun veiligheid te beschermen is er geen een zo beladen en controversieel als ‘de chauffeur doden’ – moord dus. Sommige mensen noemen het eufemistisch ‘liquidatie’. De Amerikaanse inlichtingendienst noemt het, om juridische redenen, ‘gerichte liquidaties’. In de praktijk komt het allemaal op hetzelfde neer: men doodt een specifiek individu teneinde een specifiek doel te bereiken, namelijk het redden van de levens van mensen die hun doelwit wil doden, het verhinderen van een gevaarlijke handeling die hij op het punt staat te verrichten, en soms het uitschakelen van een leider om de loop van de geschiedenis te wijzigen.

Het gebruik van moord als strategie door een overheid brengt twee lastige dilemma’s met zich mee. Een: is het effectief? Maakt de uitschakeling van één individu, of van een aantal individuen, de wereld veiliger? Twee: is het ethisch en juridisch verantwoord? Is het legitiem, zowel ethisch als juridisch gesproken, als een land de ernstigste misdaad die er bestaat – het doelbewust nemen van een mensenleven – inzet om haar eigen burgers te beschermen?

Dit boek gaat vooral over de moorden en gerichte liquidaties die uitgevoerd werden door de Mossad en andere diensten van de Israëliische overheid, zowel in oorlogs- als in vreedstijd, maar ook, in de eerste paar hoofdstukken, over de ondergrondse milities uit de tijd voordat Israël officieel een staat was; organisaties die uiteindelijk het leger en de inlichtingendienst zouden vormen van het land dat later zou worden opgericht.

Sinds de Tweede Wereldoorlog heeft Israël meer mensen vermoord dan welk ander westers land ook. Ontelbare keren hebben haar leiders ingeschat wat de beste manier zou zijn om de veiligheid van hun land te garanderen en uit alle opties hebben ze keer op keer gekozen voor geheime ope-

raties met moord als middel. Dit, zo namen zij aan, zou de ingewikkelde problemen van de staat oplossen en soms de loop van de geschiedenis wijzigen. In veel gevallen hebben Israëlische leiders zelfs bepaald dat het, om het gekozen doelwit te kunnen doden, ethisch en juridisch verantwoord is om de levens van onschuldige mensen die zich toevallig in de vuurlinie zouden bevinden in gevaar te brengen. Het schaden van deze mensen, zo geloven ze, is een noodzakelijk kwaad.

De cijfers spreken voor zich.⁴ Tot het begin van de Tweede Palestijnse Intifada, in september 2000, toen Israël voor het eerst met gewapende drones reageerde op zelfmoordterroristen, had de staat ongeveer vijfhonderd gerichte liquidaties uitgevoerd. Daarbij waren minstens duizend mensen omgekomen, zowel burgers als strijdkrachten. Tijdens de Tweede Intifada voerde Israël nog eens duizend van dergelijke operaties uit, waarvan er 168 succesvol waren. Vanaf dat moment, tot aan het moment waarop dit boek geschreven werd, heeft Israël nog eens achthonderd van dergelijke aanslagen gepleegd; deze vonden bijna allemaal plaats in de strijd tegen Hamas in de Gazastrook in 2008, 2012 en 2014, of het betrof operaties die de Mosad overal in het Midden-Oosten uitvoerde tegen Palestijnse, Syrische en Iraanse doelen.⁵ Ter vergelijking: tijdens het presidentschap van George W. Bush voerde de Verenigde Staten volgens een schatting 48 gerichte liquidatieoperaties uit, en onder president Obama 353.⁶

Israëls vertrouwen op moord als militair middel is geen toeval, maar komt deels voort uit de revolutionaire en activistische wortels van de zionistische beweging, uit de trauma's van de Holocaust, en uit het gevoel dat Israëlische leiders en burgers hebben dat het land en haar inwoners voortdurend bedreigd worden met vernietiging en dat, net als gedurende de Holocaust, niemand hen zal komen helpen als het zover is.

Vanwege de kleine afmetingen van het land, de pogingen van de Arabische staten om het te vernietigen nog voordat het officieel bestond, hun voortdurende dreigementen dat inderdaad te doen en de niet-aflatende dreiging van Arabisch terrorisme, heeft het land een zeer effectief leger ontwikkeld en, naar men zegt, de beste inlichtingendienst ter wereld. Die heeft, op haar beurt, weer de sterkste, meest gestroomlijnde moordmachine ontwikkeld die de geschiedenis ooit heeft gekend.

We zullen nu ingaan op de geheimen van die machine – de vrucht van een gemengd huwelijk tussen een guerrillastrijd en de militaire kracht van een technologisch machtsinstituut: de agenten, de leiders, de methodes, de overwegingen, de successen en de mislukkingen, en de ethiek. We zullen laten zien hoe er in Israël twee gescheiden juridische systemen zijn ontstaan;

een voor gewone burgers en een voor de wereld van de inlichtingendienst en het defensieapparaat. Dit tweede systeem heeft, met een enkel knikje ter goedkeuring van de regering, zeer controversiële moordaanslagen uitgevoerd, zonder enige parlementaire of publieke controle, resulterend in het verlies van vele onschuldige levens.

Aan de andere kant heeft moord als wapen, gebaseerd op een inlichtingendienst die 'voortreffelijk' is, om het voormalig hoofd van de NSA en de CIA Michael Hayden te citeren, Israël's strijd tegen het terrorisme tot de meest effectieve gemaakt van welk westers land dan ook. Ontelbare keren heeft een gerichte liquidatie Israël gered van een diepe crisis.

De Mossad en andere geheime diensten hebben individuen uit de weg geruimd die aangemerkt werden als een directe bedreiging van de nationale veiligheid, en met het doden van deze mensen zonden ze nog een andere boodschap uit: *als je een vijand van Israël bent zullen we je vinden en doden, waar je ook zit*. Deze boodschap is inderdaad tot de hele wereld doorgedrongen. De blunders die af en toe worden gemaakt hebben de agressieve en genadeloze reputatie van de Mossad alleen maar versterkt, hetgeen nog niet zo slecht uitkomt, wanneer afschrikking een even belangrijk doel is als het voorkomen van specifieke vijandige daden.

De liquidaties werden niet allemaal uitgevoerd door kleine gesloten groepjes. Hoe complexer ze werden, hoe meer mensen erbij betrokken waren, soms wel honderden, de meerderheid niet ouder dan 25 jaar. Soms komen deze jonge officieren mee met hun commandanten om de premier te ontmoeten, de enige die groen licht mag geven voor een dergelijke aanslag, om de gang van zaken uit te leggen en de uiteindelijke goedkeuring te verkrijgen. Dit soort bijeenkomsten, waarbij de meeste deelnemers die een beslissing nemen over de dood van een ander onder de dertig jaar zijn, zijn waarschijnlijk uniek voor Israël. Sommige van de lager geplaatste officieren die bij dit soort bijeenkomsten betrokken waren, hebben zich in de loop der jaren ontwikkeld tot nationale leiders en zelfs tot premier. Welke litten hebben zij overgehouden uit de tijd dat ze deelnamen aan die moordaanslagen?

De Verenigde Staten hebben het model van het verzamelen van inlichtingen en de aanslagmethodes die in Israël zijn ontwikkeld overgenomen, en na 9/11 en het besluit van president Bush om over te gaan op gerichte liquidaties tegen Al Qaida, zijn sommige van die methodes opgenomen in hun eigen geheime diensten en in hun oorlogsstrategie tegen het terrorisme. De commando- en controlesystemen, de *war rooms*, de methodes van het verzamelen van informatie en de technologie van de onbemande vlieg-

tuigjes, ook wel drones genoemd, die nu de Amerikanen en hun bondgenoten ter beschikking staan, zijn grotendeels ontwikkeld in Israël.

Op dit moment, nu de strategie van de buitengerechtigde executies die Israël tientallen jaren heeft gepleegd dagelijks door Amerika tegen haar vijanden wordt ingezet, moeten we niet alleen de indrukwekkende uitvoeringspraktijken die Israël heeft ontwikkeld bewonderen, maar ook beter kijken naar de hoge morele prijs die ze hebben betaald, en nog altijd betalen, voor het gebruik van die macht.